

Кулешов Дмитро Володимирович,
здобувач кафедри конституційного права
України, Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: kuleshov_dmitry@ukr.net
ORCID 0000-0002-6485-7658

doi: 10.21564/2414–990x.142.143551

УДК 342.56

АДМІНІСТРАТИВНІ СУДИ В СИСТЕМІ ГАРАНТІЙ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

Проаналізовано форми та правові засоби гарантування конституційного ладу адміністративними судами України; доведено, що гарантування конституційного ладу адміністративними судами здійснюється передусім через судовий захист конституційних прав і свобод людини, через забезпечення практичної дії принципів обмеженого правління, демократичного врядування, правової держави і верховенства права та низки інших конституційних принципів. Зроблено висновок, що ефективно гарантувати конституційний лад України може лише дійсно незалежна, авторитетна система адміністративних судів.

Ключові слова: конституційний лад; конституційні цінності; конституційні принципи; адміністративні суди; гарантування конституційного ладу України адміністративними судами.

Кулешов Д. В., соискатель кафедры конституционного права Украины, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail : kuleshov_dmitry@ukr.net ; ORCID 0000-0002-6485-7658

Административные суды в системе гарантий конституционного строя Украины

Анализируются формы и правовые средства гарантирования конституционного строя административными судами Украины; доказывается, что обеспечение конституционного строя административными судами осуществляется, прежде всего, через судебную защиту конституционных прав и свобод человека, через обеспечение практического действия принципов ограниченного правления, демократического управления, правового государства и верховенства права и иных конституционных принципов. Сделан вывод, что эффективно гарантировать конституционный строй Украины может только действительно независимая, авторитетная система административных судов.

Ключевые слова: конституционный строй; конституционные ценности; конституционные принципы; административные суды; гарантирование конституционного строя Украины административными судами.

Вступ. Конституційне закріплення за народом України виключного права визначати і змінювати конституційний лад в державі, зміст якого, за правовою позицією Конституційного Суду, полягає у його праві затверджувати на всеукраїнському референдумі зміни до розділів I, III і XIII Основного Закону [1], обумовило необхідність надійного гарантування загальносуспільних політико-правових цінностей, що становлять засади конституційного ладу України, закріплених саме цими його розділами. До таких цінностей, за загальним визнанням, належать: свобода і правове обмеження публічної влади, права людини і їх пріоритет перед інтересами держави, правовий характер держави і верховенство (панування) права, народний і державний суверенітет, демократизм, поділ влади, гарантованість місцевого самоврядування, політична, економічна і ідеологічна багатоманітність тощо. Гарантування цих конституційних цінностей означає їх надійну правову охорону і захист, забезпечення їх відносної незмінності, що слугує запорукою стабільності конституційного ладу в цілому та тих суспільних відносин, що становлять його основний зміст. Особливу роль в охороні та захисті конституційних цінностей відіграє судова влада загалом, яка займає особливе місце в державному механізмі України, і адміністративні суди зокрема, які наділені виключними повноваженнями з остаточного владного вирішення будь-якого юридичного спору, учасником якого є суб'єкт владних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні конституційний лад та форми його гарантування досліджували такі вчені, як Ю. Тодика (Y. Todika), В. Погорілко (V. Pogorilko), Ф. Веніславський (F. Venislavskiy), О. Кушніренко (O. Kushnirenko), О. Скрипнюк (O. Skripyuk) та інші. Судова влада в механізмі гарантування окремих цінностей конституційного ладу була предметом наукового інтересу О. Бориславської (O. Borislavska), В. Крижановського (V. Krizhanivskiy), О. Лемак (O. Lemak), О. Неліна (O. Nelina), П. Рабіновича (P. Rabinowicz) та інших учених. Однак, як свідчить аналіз змісту сучасних наукових доробок, роль адміністративних судів в гарантуванні конституційного ладу України все ще залишається малодослідженою, що свідчить про актуальність обраної проблематики роботи.

Мета статті – дослідити роль та місце адміністративних судів у системі гарантій конституційного ладу України, проаналізувати форми та правові засоби, за допомогою яких адміністративні суди гарантують охорону і захист конституційних принципів та цінностей, що становлять засади конституційного ладу України.

Виклад основного матеріалу. З прийняттям Основного Закону України, який вперше в історії вітчизняного конституційного регулювання закріпив принцип обмеженого правління, виникла нагальна необхідність ухвалення відповідного поточного законодавства та утворення системи спеціалізованих судів, головним завданням яких мало стати забезпечення функціонування публічно-владних інституцій у чітких правових межах, визначених Конституцією і законами України. Адже попри те, що ЦПК України 1963 р. ще в 1988 р.

було доповнено Главою 31-А, норми якої регламентували порядок оскарження громадянами рішень, дій або бездіяльності державних органів, юридичних чи службових осіб у сфері управлінської діяльності, суди загальної юрисдикції, як свідчить історія, так і не стали ефективним засобом правового стримування публічно-владних інституцій. І хоча об'єктивних і суб'єктивних причин такої ситуації можна виокремлювати досить багато, проте головною, на наш погляд, було суб'єктивне сприйняття широким загалом суду як невід'ємного структурного елементу загального механізму державної влади, звертатися до якого зі скаргами на дії інших органів державної влади було алогічно. Більше того, як слушно зазначають дослідники, чинне на той час законодавство не надавало повною мірою можливість громадянам реалізувати своє право на судовий захист порушених прав, оскільки відповідно до нього громадянин мав право оскаржити тільки індивідуальні акти. Нормативні акти органів державного управління і посадових осіб не були включені законодавцем до предмета судового оскарження [2, с. 131]. Ситуація в цій сфері дещо змінилася із закріпленням Конституцією України в редакції 1996 р. положення, відповідно до якого юрисдикція судів поширювалася на всі правовідносини, що виникають в державі (ст. 124), та конституційного права кожної людини оскаржувати в суді неправомірні рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб (ч. 2 ст. 55), які в сукупності з Рішенням Конституційного Суду України від 25 листопада 1997 р. (справа громадянки Дзюби Г. П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи) [3] та Постановою Пленуму Верховного Суду України № 9 від 01.11.1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [4] стали потужним правовим і психологічним стимулом для істотного розширення практики судового оскарження неправомірних дій чи рішень суб'єктів владних повноважень, в тому числі – нормативно-правових. У свою чергу, це істотно актуалізувало і питання щодо утворення системи спеціалізованих адміністративних судів, які, власне, і мали розглядати подібні спори.

Як зазначав у зв'язку з ситуацією, що склалася в державі напередодні створення адміністративних судів, Ю. Георгієвський (Y. Georgievskiy), «якщо врахувати зростаючу кількість спорів громадян і юридичних осіб з державними органами та органами місцевого самоврядування, що виникають внаслідок порушення прав і свобод особи, то необхідність створення інституту адміністративної юстиції в Україні виявиться ще рельєфніше. Ось чому створення ефективного інституту адміністративної юстиції – системи спеціалізованих адміністративних судів, які будуть захищати права громадян і юридичних осіб, – є справою невідкладною» [2, с. 40]. Закономірною реакцією на виклики, що постали, став Указ Президента України «Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі» [5], та ухвалення парламентом 6 липня 2005 р. Кодексу адміністративного судочинства України, яким було внесено зміни до чинного на той час Закону України «Про судоустрій України» [6] щодо установа системи адміністративних судів та визначено їх головні завдання.

Зокрема, відповідно до ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України, «завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» [7].

Слід зазначити, що в результаті утворення в 2005 р. системи адміністративних судів кількість випадків судового оскарження неправомірних дій та рішень органів державної влади і органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб стрімко зростає. Для прикладу, як свідчить судова статистика, в 2003 р. до всіх місцевих судів України надійшло трохи більше 45 тисяч скарг на неправомірні дії органів державного управління [8]. А за даними Голови Вищого адміністративного суду України, за десять років (з моменту утворення в 2005 р. по 2015 р. – *прим. наша*) місцеві адміністративні суди розглянули понад 9 млн справ і матеріалів [9, с. 29], тобто в середньому по 900 тис. на рік. Безперечно, це є яскравим свідченням як зростання загального рівня довіри до судової влади в цілому, так і рішучості громадян у відстоюванні своїх прав, свобод і законних інтересів у відносинах з органами публічної влади та їх переконаності в ефективності судового способу поновлення порушеного права.

Для нашого дослідження важливо проаналізувати роль адміністративних судів України в гарантуванні саме конституційного ладу, що здійснюється передусім через судовий захист тих конституційних цінностей, що становлять його засади. Адже конституційні цінності – це своєрідний політико-правовий та ідеологічний фундамент, на якому базується весь державний і суспільний устрій України та в чіткій відповідності з яким мають складатися всі конституційно-правові відносини. Як вже зазначалося, до загальноновизнаних цінностей конституційного ладу України належать свобода і правове обмеження публічно-владної діяльності, поділ влади, права людини, народний суверенітет і демократія, правова держава і верховенство права, гарантування місцевого самоврядування, багатоманітність тощо. І з огляду на конституційне положення, згідно з яким юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір, практично кожна з вказаних конституційних цінностей може бути об'єктом правового захисту адміністративними судами України. Тому спробуємо в найбільш загальному вигляді з'ясувати, яким чином адміністративні суди забезпечують захист вказаних цінностей конституційного ладу України. А оскільки головною й беззаперечною конституційною цінністю є свобода в усіх її проявах, розпочати слід саме з дослідження форм її гарантування та захисту адміністративними судами України.

Насамперед варто зауважити, що категорія свободи є родовим поняттям, що охоплює собою багато форм її реалізації. Як слушно зазначається в науковій літературі, формами прояву свободи як конституційної цінності є економічна, політична та індивідуальна свобода [10, с. 6]. Додамо, що також виокремлюють фізичну, інтелектуальну, моральну, внутрішню, зовнішню та низку інших видів свободи [11–13]. Однак всі ці прояви свободи невідривно пов'язані з людиною та реалізуються через її суб'єктивні права і свободи. Відповідно, кожен з видів

свободи особистості може бути об'єктом судового захисту адміністративними судами у разі її обмеження чи порушення будь-якими суб'єктами владних повноважень.

Для прикладу, економічна свобода реалізується особою через вільне зайняття підприємницькою діяльністю, через вільний доступ до ринків робочої сили і збуту товарів, робіт, послуг, вільне володіння, користування і розпорядження власністю, право на соціальне забезпечення тощо. При чому, як слушно зауважують учені, індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), який визначає американська дослідницька організація Heritage Foundation (з 1995 р.) та оприлюднює видання «Wall Street Journal», є досить важливим показником, оскільки проведені світові дослідження вказують на достатньо сильну кореляцію між економічною свободою і процвітанням країни. Як правило, країни з високим рівнем економічної свободи мають вищий рівень добробуту громадян, особистої свободи і тривалості життя [14, с. 50]. Тобто економічна свобода є запорукою як ефективного функціонування держави, так і комфортного проживання в ній людини та вільної діяльності інститутів громадянського суспільства. У разі ж ухвалення органами державної влади чи органами місцевого самоврядування рішень, що обмежують економічну свободу, створюють штучні перешкоди в реалізації економічних прав людини, порушують свободу підприємництва чи обмежують конкуренцію, особа, чиї права порушено, має гарантовану Конституцією України можливість звернутися за їх захистом саме до адміністративного суду. І ефективність такої форми гарантування економічної свободи підтверджується кількісними показниками та структурою розглянутих адміністративних справ. Так, у 2016 р. найбільшу частку у структурі адміністративних справ, провадження в яких закінчено, становили справи зі спорів щодо реалізації публічної політики у сферах праці, зайнятості населення і соціального захисту громадян та спорів у сфері публічної житлової політики – 33,6 % та справ зі спорів щодо адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства – 20,5 % [15, с. 33–34]. Подібна ситуація мала місце і в 2017 р. [16, с. 6–7]. Як видно з наведених офіційних даних, понад 50 % публічно-правових спорів стосуються саме правового захисту адміністративними судами України сфери економічної свободи.

Так само адміністративні суди є гарантами і політичної свободи, яка реалізується через діяльність громадських об'єднань і політичних партій, через участь у виборах і референдумах, шляхом проведення мирних масових заходів тощо. Адже відповідно до Кодексу адміністративного судочинства, саме до юрисдикції адміністративних судів віднесено вирішення наступних публічно-правових спорів у цій сфері. По-перше, виборчих спорів щодо оскарження неправомірних рішень, дій чи бездіяльності виборчих комісій; неточностей у списках виборців; оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які

порушують законодавство про вибори та референдум; оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу. По-друге, справ за позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. По-третє, справ про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії, про заборону (примусовий розпуск, ліквідацію) політичної партії. По-четверте, справ про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об'єднання, про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об'єднання. І оскільки, як слушно зазначають дослідники, «політична свобода як цінність і принцип демократії як форми політичного управління суспільством має інтегрально-аксіологічне значення для становлення та розвитку справжнього і дієвого народовладдя, що особливо стосується країн трансформаційного типу, в яких відсутня тривала традиція вільного волевиявлення в соціально-політичній сфері» [17, с. 391], фахове і неупереджене розв'язання адміністративними судами вказаних спорів, беззаперечно, є одним із найдієвіших правових засобів гарантування політичної свободи як цінності конституційного ладу України, а також ідей народовладдя та демократії як форм її реалізації.

Що стосується індивідуальної та інших вказаних вище видів свободи особи, то слід наголосити, що роль адміністративної юстиції в їх захисті полягає насамперед у гарантуванні таких визначальних цінностей конституційного ладу, як правовий характер держави, ідея обмеженого правління, верховенство права, забезпечення широкого переліку суб'єктивних прав і свобод, як форм реалізації індивідуальної свободи. Загальновизнаною є теза, що ідея обмеженого правління означає пов'язаність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб правом та їх обов'язок діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України). Тому правовою підставою для визнання адміністративним судом відповідних рішень суб'єктів владних повноважень протиправними та їх скасування є встановлення факту їх ухвалення з виходом за межі повноважень, у невстановленій формі чи у непередбачений законом спосіб. А з огляду на зазначене вище Рішення Конституційного Суду України від 25 листопада 1997 р. (справа громадянки Дзюби Г. П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи), кожен має гарантоване державою право оскаржити в суді загальної юрисдикції рішення, дії чи бездіяльність будь-якого органу державної влади, органу місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їх рішення, дія чи бездіяльність порушують або ущемляють права і свободи громадянина України, іноземця, особи без громадянства чи перешкоджають їх здійсненню, а тому потребують правового захисту в суді. При цьому особливо слід акцентувати увагу, що достатньою підставою

для звернення заінтересованої особи до адміністративного суду за захистом є її суб'єктивне переконання (упевненість) у тому, що відповідний суб'єкт владних повноважень своїми діями чи рішеннями порушує чи ущемляє її права чи свободи. Адже, як слушно зазначають учені, «гарантія суб'єктивних прав забезпечується відповідальністю уряду і міністрів перед парламентом, а також можливістю з боку громадян використовувати судову форму захисту проти будь-яких дій адміністративних органів. Адміністративна юстиція, таким чином, є неодмінною належністю правової держави, елементом механізму стримування і протидії» [2, с. 25]. А рівень розвитку прав і свобод людини в тій чи іншій країні дозволяє розкрити тип цивілізації, її етап, оскільки відносини людини і держави – важлива ознака, яка характеризує природу тієї чи іншої цивілізації, а державу – як правову чи не правову [18]. Саме через судовий захист індивідуальної свободи особи, її суб'єктивних прав і свобод забезпечується правове обмеження публічно-владної діяльності, реальна відповідальність держави перед людиною, її демократичний, правовий характер.

Також необхідно зазначити, що адміністративні суди відіграють вагомую роль у гарантуванні й інших цінностей конституційного ладу України. Так, судовий контроль за діяльністю виконавчої влади, окрім забезпечення дії принципу обмеженого правління та правової держави, становить внутрішній зміст принципів поділу державної влади і верховенства права. І хоча щодо здійснення судовою владою функції контролю в науці точаться суперечки [19, 20], на наш погляд, більш переконливою є позиція тих науковців, які вважають, що функція судового контролю, на відміну від правосуддя, не є специфічною функцією судової влади. Вона властива всім органам державної влади і, по суті, її можна назвати універсальною функцією держави, яка здійснюється Президентом України, органами законодавчої, виконавчої і судової влади. Сутнісним змістом контрольної діяльності при здійсненні судового контролю є те, що суд перевіряє правильність дій або обґрунтованість бездіяльності органів та посадових осіб. Якщо буде встановлено, що було порушено законодавство, суд або приймає рішення, яке зобов'язує діяти в порядку, встановленому законом, або виконує роль «негативного законодавця», скасовуючи незаконні акти [21, с. 104]. Як слушно зазначає в зв'язку з цим В. Севрюгін (V. Sevryugin), за своїм призначенням адміністративна юстиція покликана сприяти утвердженню верховенства права над адміністративним свавіллям, захисту прав та законних інтересів громадян від неправомірних дій та рішень органів виконавчої влади, забезпеченню законності в сфері публічного управління [22, с. 41]. Таким чином, судовий контроль за діяльністю державно-владних інституцій, який здійснюється саме адміністративними судами, є правовою формою гарантування таких принципів конституційного ладу України, як правове обмеження державної влади та поділ державної влади. Що стосується принципу верховенства права, то необхідність його гарантування адміністративними судами прямо передбачена ч. 1 ст. 6 Кодексу адміністративного судочинства України «Суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина,

її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави». А оскільки принцип верховенства права втілюється в практику, насамперед через юридичне верховенство Конституції України, особливого значення набуває ч. 4 ст. 7 Кодексу адміністративного судочинства України: *«Якщо суд доходить висновку, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії»*. І лише після цього суд має ініціювати через Верховний Суд України перевірку Конституційним Судом України конституційності застосованого нормативно-правового акта. Тобто гарантування принципу верховенства права є одним з головних завдань адміністративного судочинства загалом.

Таким чином, викладене переконливо свідчить, що адміністративні суди наділено достатньо дієвими повноваженнями для ефективного правового захисту переважної більшості політико-правових цінностей і принципів, що в своїй сукупності становлять засади конституційного ладу України. А забезпечуючи захист загально визнаних, безумовних конституційних цінностей, адміністративні суди виступають гарантами стабільності всієї системи суспільних відносин, які на них базуються. Разом з тим зазначимо, що ефективним гарантом конституційного ладу може бути лише дійсно незалежна, неупереджена, високопрофесійна судова влада й авторитетна система адміністративних судів як її невід'ємна складова. Проте, як свідчать результати соціологічних досліджень, підвищення рівня суспільної довіри до судів, в тому числі – до адміністративних, все ще залишається надважливим завданням сучасного етапу державно-правового розвитку України. Зокрема, за даними опитувань, проведених соціологічною службою Центру Разумкова спільно з проектом Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні» та за підтримки Ради суддів України, переконання громадян щодо прихильності суддів до багатих та представників влади є досить сильними й усталеними. Громадська думка з цього приводу фактично не змінилася порівняно з 2012 р. А якщо сторонами у суді виступають звичайний громадянин і представник органів влади, то понад три чверті опитаних (78,1 %) вважають, що більше шансів виграти має представник влади [23]. Тобто в суспільній свідомості превалує впевненість, що адміністративні суди все ще не стали дійсно незалежними від інших органів державної влади, і в спорах за їх участю частіше стають на бік останніх. Для зміни цієї ситуації необхідна системна, злагоджена співпраця власне суддів та органів державної влади, що забезпечують функціонування судової системи, з інститутами громадянського суспільства, які мають виявляти і гостро реагувати на подібні прояви суддівської упередженості.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що адміністративні суди України посідають важливе місце в системі гарантій конституційного ладу України, забезпечуючи дієву правову охорону і захист найважливіших політико-правових цінностей, що становлять його засади: свободи, обмеженого правління, прав і свобод людини, верховенства права, народовладдя, демокра-

тії, поділу державної влади. Однак ефективно гарантувати конституційний лад України може лише система дійсно авторитетних, незалежних і неупереджених, високофахових адміністративних судів, становлення якої є головним завданням держави і громадянського суспільства на сучасному етапі державно-правового розвитку України.

Список літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 р. № 6-рп/2005 (справа про здійснення влади народом). *Офіційний вісник України*. 2005. № 41. Ст. 2605.
2. Георгієвський Ю. В. Адміністративна юстиція : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 185 с.
3. Рішення Конституційного Суду України від 25.11.1997 р. № 6-зп (справа громадянки Дзюби Г. П. щодо права на оскарження в суді неправомірних дій посадової особи). *Офіційний вісник України*. 2003. № 28. Ст. 1377.
4. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> (дата звернення: 17.08.2018).
5. Про утворення місцевих адміністративних судів, затвердження їх мережі : Указ Президента України від 16.11.2004 р. № 1417/2004. *Урядовий кур'єр*. 2004. 24 лист. № 224.
6. Про судоустрій України : Закон України від 07.02.2002 р. № 3018-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 10. Ст. 441.
7. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1918.
8. Аналіз роботи судів загальної юрисдикції у 2003 р. (за даними судової статистики). URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/EC4EF20D1960D8B3C2257B7B004EC733](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/EC4EF20D1960D8B3C2257B7B004EC733) (дата звернення: 17.08.2018).
9. Нечитайло О. Адміністративне судочинство України: основні досягнення та напрями модернізації. *Захист прав людини в адміністративному судочинстві: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 10-річчю процесуальної діяльності адміністративних судів України (м. Київ, 1–2 жовт. 2015 р.). Київ : Ваіте, 2015. С. 28–33.
10. Члевик О. В. Свобода як категорія конституційного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 23 с.
11. Слюсар В. М. Феномен свободи в культурній самореалізації особистості : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 256 с.
12. Берлін І. Дві концепції свободи. *Сучасна політична філософія: Антологія* / пер. з англ. ; упоряд. Я. Кіш. Київ : Основи, 1998. С. 56–113.
13. Хайек Ф. А. Право, законодавство и свобода: современное понимание либеральных принципов справедливости и политики. Москва : ИРИСЭН, 2006. 644 с.
14. Лук'янець О. Рівень економічної свободи України. *Фінансовий простір*. 2012. № 3 (7). С. 49–53.
15. Аналіз стану здійснення судочинства у 2016 р. (за даними судової статистики). URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576) (дата звернення: 29.08.2018).
16. Аналітичний огляд стану здійснення адміністративного судочинства у першому півріччі 2017 р. URL: http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/statistika/Analit_oglyad_stany_admin_sud_2017/ (дата звернення: 29.08.2018).
17. Федоренко О. Політична свобода в системі демократичного розвитку. *Гуманітарний вісник*. 2013. № 28. С. 390–396.

18. Орленко В., Орленко Л. Еволюція прав і свобод людини. *Вісник КНТЕУ*. 2011. № 3. С. 89–100.
19. Присяжнюк А. Й. Місце та роль адміністративної юстиції у здійсненні державного контролю щодо виконавчої влади. *Форум права*. 2012. № 1. С. 801–807.
20. Колоколов Н. А. Судебный контроль в стадии предварительного расследования: реальность, перспективы. *Государство и право*. 1998. № 11. С. 31–39.
21. Смокович М. Судова влада: місце в суспільстві та судовий контроль. *Юридична Україна*. 2012. № 10. С. 99–107.
22. Севрюгин В. Е. От административной ответственности к административному судопроизводству. *Административное право и процесс*. 2006. № 1. С. 41–43.
23. Звіт за результатами соціологічного дослідження «Ставлення громадян України до судової системи». Київ, 2017 : Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова; Рада суддів України; Проект Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні». URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/final-report-survey-e07f150174.pdf> (дата звернення: 25.08.2018).

References:

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 5 zhovtnya 2005 r. № 6-рp/2005 (sprava pro zdzijsnennya vlady' narodom). (2005). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 41, art. 2605.
2. Georgievskiy, Y.V. (2003). Administraty'vna yusty'ciya. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 25 ly'stopada 1997 r. № 6-zp/1997 (sprava gromadyanky' Dzyuby' G. P. shhodo prava na oskarzhennya v sudi nepravomirny'x dij posadovoyi osoby'). (2003). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 28, art. 1377.
4. Pro zastosuvannya Konstytutsiyi Ukrayiny' pry' zdzijsnenni pravosudivstva: Postanova Plenumu Verhovnogo Sudu Ukrayiny' vid 01.11.1996 r. № 9. (1996). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96> [in Ukrainian].
5. Pro utvorennya miscevy'x administraty'vny'x sudiv, zatverdzhennya yix merezhi: Ukaz Prezy'denta Ukrayiny' vid 16.11.2004 r. № 1417/2004. (2004). *Uryadovy'j kur'yer – Government Courier*. 24 ly'stop., No. 224
6. Pro sudoustrij Ukrayiny': Zakon Ukrayiny' vid 07.02.2002 r. № 3018-III. (2002). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 10, art. 441.
7. Kodeks administraty'vnogo sudochy'nstva Ukrayiny': Zakon Ukrayini vid 6 ly'pnya 2005 r. № 2747-IV. (2005). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 32, art. 1918.
8. Analiz roboty' sudiv zagal'noyi yury'sdy'kciyi u 2003 r. (za dany'my' sudovoyi staty'sty'ky'). URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/ EC4EF20D1960D8B3C2257B7B004EC733](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/EC4EF20D1960D8B3C2257B7B004EC733) [in Ukrainian].
9. Nechy'tajlo, O. (2015). Administraty'vne sudochy'nstvo Ukrayiny': osnovni dosyagnennya ta napryamy' modernizaciyi. *Human rights protection in administrative legal proceeding: the modern plan and development prospects in Ukraine: Anthology of materials from international research-to-legal conference, assigned to the administrative courts of Ukraine judicial process the tenth anniversary*. Kyiv: Vaite, 28–33 [in Ukrainian].
10. Chlevyik, O.V. (2016). Svoboda yak katehoriia konstytutsiinoho prava. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
11. Slyusar, V.M. (2012). Fenomen svobody' v kul'turnij samorealizaciyi osoby'stosti. Zhitomir: Vy'd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
12. Berlin, I. (1998). Dvi koncepciyi svobody'. *Suchasna polity'chna filosofiya: Antologiya*. Kyiv: Osnovy' [in Ukrainian].
13. Hajek, F.A. (2006). Pravo, zakonodatel'stvo i svoboda: sovremennoe ponimanie liberal'nyh principov spravedlivosti i politiki. Moscow: IRISJeN [in Russian].

14. Luk'yanecz', O. (2012). Riven' ekonomichnoyi svobody' Ukrayiny'. *Finansovyj prostir – Financial Space*, 3 (7), 49–53 [in Ukrainian].

15. Analiz stanu zdzijsnennya sudochoy'nstva u 2016 r. (za dany'my' sudovoyi staty'sty'ky'). URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576) [in Ukrainian].

16. Anality'chny'j oglyad stanu zdzijsnennya administraty'vnogo sudochoy'nstva u pershomu pivrichchi 2017 r. URL: http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/statistika/Analit_oglyad_stany_admin_sud_2017/ [in Ukrainian].

17. Fedorenko, O. (2013). Polity'chna svoboda v sy'stemi demokrats'chnogo rozvy'tku. *Gumanitarny'j visny'k – Humanitarian Herald*, 28, 390–396 [in Ukrainian].

18. Orlenko, V., Orlenko, L. (2011). Evolyuciya prav i svobod lyudy'ny'. *Visny'k KNTEU – Herald of KNUTE*, 3, 89–100 [in Ukrainian].

19. Pry'syazhnyuk, A.J. (2012). Misce ta rol' administraty'vnoyi yusty'ciyi u zdzijsnenni derzhavnogo kontrolyu shhodo vy'konavchoyi vlady'. *Forum prava – Forum of Law*, 1, 801–807 [in Ukrainian].

20. Kolokolov, N.A. (1998). Sudebnyj kontrol' v stadii predvaritel'nogo rassledovaniya: real'nost', perspektivy. *Gosudarstvo i pravo – State and Law*, 11, 31–39 [in Russian].

21. Smokovy'ch, M. (2012). Sudova vlada: misce v suspil'stvi ta sudovy'j kontrol'. *Yury'dy'chna Ukrayina – Law of Ukraine*, 10, 99–107 [in Ukrainian].

22. Sevrjugin, V.E. (2006). Ot administrativnoj otvetstvennosti k administrativnomu sudoproizvodstvu. *Administrativnoe pravo i process – Administrative Law and Process*, 1, 41–43 [in Russian].

23. Zvit za rezultatamy sotsiolohichnoho doslidzhennia «Stavlennia hroma-dian Ukrainy do sudovoi systemy». Kyiv, 2017: Ukrainyskyi tsentr ekonomichnykh i politychnykh doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova; Rada suddiv Ukrainy; Proekt Rady Yevropy «Pidtrymka vprovadzhenniu sudovoi reformy v Ukraini». URL: <http://rsu.gov.ua/uploads/article/final-report-survey-e07f150174.pdf> [in Ukrainian].

Kuleshov D. V., Postgraduate Student of the Chair of Constitutional Law of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail : kuleshov_dmitry@ukr.net ; ORCID 0000-0002-6485-7658

Administrative courts in the guaranteeing system of Constitutional System of Ukraine

The article proves the Constitutional System of Ukraine guaranteeing means sustainable legal secure and effective protection of the Constitutional values and principles integral aggregate, which are form the core of it. To such fundamental politic-legal values are belong: freedom and legal limitation of the state power, human rights and freedoms, the rule of the people, legal-state and the rule of law, separation of powers, as well as a variety of other major constitutional principles. The conclusion was made that the main constitutional value protected by the administrative tribunal is freedom of person in all of its aspects coupled with the main human rights and freedoms as its form of practical implementation. There were analyzed forms and legal arrangements of the constitutional system of Ukraine guaranteeing by the administrative courts. Proved that safe guaranteeing of the constitutional system of Ukraine by the administrative courts is performing in the first place through the judicial protection of human constitutional rights and freedoms as well as by provision of the practical operation of the authority limitation principle and democracy ruling, the legal state and the rule of law. The basis for appellation against actions or decisions of the state power authorities, local governments' bodies, and its officers as a non-legal in the administrative court is actions or decisions made above its powers, made in unintended form or by unestablished means. Concluded that effective constitutional system guaranteeing could be made only the real independent, authoritative administrative courts system, the establishment of which is one of the main targets for the state-legal building in Ukraine.

Keywords: the constitutional system; the constitutional values; constitutional principles; administrative courts; constitutional system of Ukraine guaranteeing by the administrative courts.

Надійшла до редколегії 17.08.2018 р.